

Från patient till medborgare

Sveriges handlingsplan för handikappolitik

Handikappolitik handlar om att göra vårt land så att människor med funktionshinder kan leva som andra.

Jag ska kunna kom in genom samma dörr som alla andra.

Jag ska inte behöva gå in genom en särskild dörr eller genom lagret.

Jag ska kunna träffa min älskade utan att färdtjänsten bestämmer när det ska gå.

Jag ska kunna ta bussen och höra när hållplatsen ropas ut, så jag vet när jag ska gå av.

Ännu har vi inte ett samhälle där personer med funktionshinder har samma möjligheter som andra.

Nu har riksdagen sagt ja till en handlingsplan.

I den planen står allt som ska göras för att personer med funktionshinder ska kunna leva som andra, bli behandlade som andra och själva kunna bestämma över sina liv.

Här är de tre viktigaste tankarna i handlingsplanen:

1. Alla ska tänka på funktionshinder när de gör något eller bestämmer något.
2. Allt i vårt samhälle ska passa även personer med funktionshinder
3. Personer med funktionshinder måste bli behandlade med mer respekt.

Om vi ändrar vårt samhälle så att det passar människor med funktionshinder blir de mindre handikappade.

Men det behövs mycket arbete.

Allt kan inte göras på en gång, men vi vill att en ny handikappolitik ska bli verklighet och visa att vi alla har ansvar.

Lars Engqvist
Socialminister

Detta är regeringens handlingsplan för hur vi ska göra vårt land bättre för personer med funktionshinder.

Riksdagen sade ja till denna handlingsplan 31 maj 2000.

Här är handlingsplanen omskriven till lättläst med det viktigaste utan svåra ord.

Den är skriven som lättläst av Kitte Arvidsson på Centrum för lättläst

Mål för handikappolitiken

Dessa mål har vi för vår handikappolitik:

- Många olika slags människor ska kunna leva tillsammans i vårt land
- Människor med funktionshinder i alla åldrar ska kunna leva som andra
- Flickor och pojkar, män och kvinnor med funktionshinder ska ha samma rättigheter

Vi ska arbeta med detta:

- Vi ska upptäcka allt som gör det svårt för människor med funktionshinder och ta bort de svårigheterna
- Vi ska arbeta för att personer med funktionshinder inte diskrimineras, inte behandlas orättvist eller sämre än andra
- Vi ska ge alla med funktionshinder möjlighet att bestämma själva över sina liv.

Denna handlingsplan är till för myndigheter, kommuner, föreningar, butiker, byggare och många andra.

Men den är också till för alla som lever i Sverige. Det är vårt ansvar att se till att vårt land är till för alla, och att personer med funktionshinder har samma rättigheter och möjligheter som andra.

Vi ska följa FN:s standardregler för att människor ska kunna leva som andra och vara lika mycket värda.

FN:s standardregler säger att en människas funktionshinder beror på hur allt ordnas och fungerar i samhället.

Många svårigheter för personer med funktionshinder kan tas bort på en gång, annat kan ta längre tid.

Alla människor är lika mycket värda

Alla människor ska vara lika mycket värda.

Det ska inte ha någon betydelse att man har ett funktionshinder.

En person med funktionshinder ska inte behandlas som någon särskild som behöver hjälp utan som en människa med lika stor rätt som andra att bestämma över sitt liv och få respekt.

Barn med funktionshinder ska växa upp

tillsammans med sina föräldrar som andra barn.
Vuxna med funktionshinder ska ha bra daghem till sina barn,
utbildning, arbete, familj, bostad och en intressant fritid.

Funktionshinder är inte bara problem

Vi tänker ofta på människor med funktionshinder
som problem och att de behöver vård och hjälp.
Det är självklart att de ska få den vård och hjälp de behöver.
Men de är inte likadana så egentligen handlar det om
att få leva som man vill.
Det handlar om demokrati.
Var femte vuxen har ett funktionshinder.
Andra kan vara annorlunda på andra sätt
och ha andra behov.

Olika människor ska bestämma tillsammans

Det är viktigt för demokratin att vi är olika.
Om olika människor till exempel från olika länder
möts och bestämmer tillsammans
blir vårt land mer demokratiskt.
Staten har ett särskilt ansvar
och ska visa vad som är rätt och bra.
Statligt anställda måste vara olika på samma sätt
som alla är olika i vårt land.

Sverige måste ta tillvara allt som finns i landet.
Det är slöseri om en del människor inte har arbete.
De har nya idéer och kunskaper.
Det är därför viktigt att ta bort svårigheter
som gör att människor inte kan arbeta och hjälpa till
att göra vårt land bättre.

Politikerna har stort ansvar

Politikerna måste ta ett stort ansvar
och arbeta extra mycket med att ge personer med funktionshinder
rätt att leva som andra och att få bestämma över sina liv.
Politiker måste tänka på det när de bestämmer om arbete, utbildning,
kultur, bostad och annat viktigt.

Funktionshinder syns inte alltid

Många tänker mest på funktionshinder som syns
till exempel människor i rullstol eller blinda,
men vår handlingsplan gäller även personer

med funktionshinder som inte syns.
Personer som har svårt att läsa måste kunna få viktig information på sitt sätt.
Människor med allergi måste kunna vara med utan att de blir sjuka.
Det är viktigt för personer med psykiska sjukdomar att bli behandlade med respekt.

Handikappolitik angår alla i samhället

Alla ska tänka på funktionshinder, när de bestämmer något för hela landet, i kommunen eller på andra platser.
Elever med funktionshinder ska kunna gå i vanliga klasser.
Arbetsplatserna måste passa även personer med funktionshinder.
Sjukvården ska ge personer med funktionshinder möjlighet att leva ett så vanligt liv som möjligt.

Ofta tänker man inte på handikapp när man planerar något.
I stället kommer man på det efteråt och får lösa problemen på ett mycket sämre och dyrare sätt.

Ofta tycker man att det är dyrt att tänka extra på funktionshinder.
Men alla tjänar på att personer med funktionshinder kan arbeta, studera och klara sig själva, även när de behöver hjälpmedel, hemtjänst och personlig assistent som extra hjälp.
Ofta är det inte dyrare att tänka på handikapp från början.
Det är till exempel inte dyrare att göra en hemsida för synskadade om man gör rätt från början.

Alla ska ta ansvar själva

Regeln för svensk handikappolitik är att alla ska själva betala för att personer med funktionshinder kan använda det de har ansvar för.
Det kallas för ansvars- och finansieringsprincipen.
Den bestämdes redan för 25 år sedan.

Men så har det inte blivit.
Andra har fått betala för extra kostnader för personer med funktionshinder.
Många har tyckt att sådant ska betalas med skatterna vi betalar.
Nu bestämmer vi ännu en gång att så ska det inte vara.

Myndigheternas ansvar

För fem år sedan frågade vi statliga myndigheter om personer med olika funktionshinder kunde komma in i deras lokaler eller få information på ett sätt som passade dem.

Många har tänkt på personer med rörelsehinder, men få har tänkt på synskadade och hörselskadade. Två av tre statliga myndigheter hade ingen information på punktskrift, kassett, diskett eller som lättläst. Fyra av tio myndigheter ville inte heller ta fram det.

Hälften av alla länsrätter kunde inte ta emot personer med rörelsehinder eller hörselskador.

Det är viktigt eftersom många personer med funktionshinder måste kunna överklaga om de inte får den hjälp de har rätt till.

Handikappombudsmannen frågade 26 myndigheter om de arbetade efter FN:s standardregler. Hälften svarade att de gjorde det på något sätt.

Myndigheterna ska följa handlingsplanen

Regeringen säger att varje myndighet ska följa handlingsplanen och FN:s standardregler.

Det kommer regeringen skriva i en särskild lag under år 2000.

Statliga myndigheter har ett särskilt ansvar för att deras lokaler och information också kan användas av personer med funktionshinder. Staten ska vara ett föredöme, och visa andra hur de ska göra.

Det är viktigt för demokratin att personer med funktionshinder kan arbeta åt staten.

Stora myndigheter och myndigheter som har många besök ska senast den 31 december 2001 visa sina planer för hur de ska ändra på lokaler och information, med tanke på personer med funktionshinder. Arbetet ska vara klart senast 2005. Myndigheterna ska tala om för regeringen varje år hur arbetet går.

Handikappombudsmannen ska tala om noga och bestämma vilka slags lokaler och vilken information personer med funktionshinder behöver.

Vissa myndigheter har ett särskilt ansvar

En del myndigheter har ett särskilt stort ansvar för handikappolitiken.

Det är de som har ansvar för till exempel skolorna, sjukvården, järnvägen, post, flyg och vägar.

Myndigheterna är Arbetarskyddsstyrelsen, Arbetsmarknadsverket, Banverket, Boverket, Konsumentverket, Luftfartsverket, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Sjöfartsverket, Skolverket, Socialstyrelsen, Statens kulturråd och Vägverket.

De myndigheterna ska ge stöd till andra som har ansvar för samma sak som dem och se till att de också följer vår handlingsplan. Dessa myndigheter ska planera arbetet med handikapplanen tillsammans med handikappföreningarna. Våren 2002 ska de visa sina planer för riksdagen. Sedan ska de rapportera var tredje år hur arbetet går. Regeringen bestämmer målen för deras arbete.

År 2010 ska deras arbete med handikapplanen vara klart.

Regeringen ska hela tiden undersöka om fler myndigheter ska ha detta särskilda ansvar.

När staten köper av andra

Ofta överlämnar staten till andra att sköta sådant, som staten har ansvar för. Staten hyr av andra och låter andra sköta en service.

Staten måste kräva att de följer handlingsplanen. Det kan gälla hus som alla måste komma in i eller saker som alla måste kunna använda.

Detta gäller även sådant som staten ger pengar till. Allmänna arvsfonden har börjat undersöka om de som söker pengar av dem också tänker på personer med funktionshinder. Handikappombudsmannen har föreslagit att statliga pengar till kultur bara kan ges till dem som gör något, som också passar personer med funktionshinder.

Ett mer handikappvänligt Sverige

Många personer med funktionshinder kan inte komma in i butiker, restauranger, biografier, postkontor, skolor och domstolar. Det gäller också gator, torg och parker. Ibland är lokalerna privata, ibland ägs de av kommuner eller staten. Hälften av de lokalerna har ramper för människor i rullstol. Bara en tredjedel av alla butiker och restauranger har det.

Även nya lokaler kan vara dåliga för människor med funktionshinder.
De saknar dörröppnare och handikapptoaletter.
Det kan vara dåligt ljus för synskadade och inga teleslingor
för hörselskadade.

Trottoarkanter, trappor och backar
är ofta mycket dåliga för personer med funktionshinder.

Nya bostäder är ofta inte handikappvänliga

Nya bostäder har blivit sämre den senaste tiden
när det gäller handikappvänlighet.
Alla måste kunna välja var de vill bo.
Funktionshindret ska inte hindra.
En person ska kunna bo kvar där han eller hon har bott
även efter en sjukdom eller skada.
På lång sikt måste de flesta bostäder vara sådana
att även personer med funktionshinder kan bo där.

Alla tjänar på att allt kan användas av alla

Det kostar pengar att göra om lokaler
så att de passar alla, men man tjänar också på det.
Det är billigare om man gör det
när man ändå ska bygga om eller bygga nytt.
Det blir billigare för samhället om fler kan klara sig själva.
Butiker, restauranger och liknande kan få fler kunder
om fler kan komma in.

Det måste gå fortare

Arbetet med att göra platser och lokaler handikappvänliga
måste gå fortare.
Det ska ställas större krav när nya hus eller platser byggs
eller när man bygger om dem.

Straff

Regeringen ska undersöka om det går
att döma dem till straff, som inte följer denna plan.

Mål för framtiden

Det ska ta tio år att planera och välja de bästa lösningarna
för att göra alla gator och lokaler
så att alla kan använda dem.

Kommunernas ansvar

Regeringen har tidigare talat om att

kommunerna ska skriva planer och regler för hur kommunen kan bli bättre för personer med funktionshinder. Boverket har visat att kommunerna med sådana planer har hunnit göra mycket mer för personer med funktionshinder än andra.

Kommunerna ska samarbeta med handikappföreningarna när de gör sina planer. Föreningarna ska kunna tala om vad de tycker när något ska byggas eller byggas om. Ofta frågar man dem för sent, när det redan är bestämt hur det ska bli. Boverket ska undersöka hur detta samarbete kan bli bättre.

Enkla förändringar

Mycket kan göras ganska enkelt för att personer med funktionshinder ska kunna använda platser och lokaler mer. Sådant ska göras före år 2010.

Krav i plan- och bygglagen

Boverket ska skriva tydligare krav i plan- och bygglagen när nya hus och platser byggs eller byggs om.

Boverket ska arbeta med handikappvänlighet

Boverket ska de närmaste åren arbeta särskilt mycket med handikappvänlighet för äldre och personer med funktionshinder.

Ett centrum för tillgänglighet

Många har dålig kunskap om vad de ska göra för att personer med funktionshinder ska kunna använda allt som finns i landet. Det behövs mer samarbete kring detta.

Därför ska ett centrum bildas hos Handikappombudsmannen. Centret ska hjälpa alla att samarbeta, ge stöd och råd och se till att något blir gjort. Hjälpmiddelsinstitutet ska fortsätta sitt arbete och ge kunskap till det nya centret.

Handikappombudsmannen ska få 7 miljoner kronor per år till detta center.

Men myndigheter, kommuner och andra ska ändå själva ta ansvar för att personer med funktionshinder

kan använda allt som den myndigheten eller kommunen har ansvar för.

Design, formgivning för alla

Design är att göra något vackert och användbart.

Design för alla handlar om att göra allt

så användbart som möjligt.

Det har alla glädje av.

Det kan vara en buss med låg tröskel.

Det är bra för personer med rörelsehinder,

men också för barnvagnar.

Det är viktigt att göra allt bra och vackert för många.

Myndigheter och handikappföreningar ska arbeta med detta
år 2001 då det är Arkitekturåret.

Högskoleverket ska undersöka

om man tänker på design för alla i utbildningarna

av arkitekter och formgivare.

Tåg, buss, flyg och andra sätt att resa tillsammans

Även personer med funktionshinder ska kunna resa

på ett bra och säkert sätt.

De som har ansvar för resor ska tala om

vad de planerar för att det ska bli bättre

för personer med funktionshinder.

Boverket, Vägverket och Svenska Kommunförbundet

ska undersöka hur alla kan samarbeta bättre

om trafik i kommunerna.

Senast år 2010 ska tåg, bussar och flyg kunna användas

av personer med funktionshinder.

Det mesta arbetet med det bör vara färdigt redan år 2003.

Straff

Regeringen ska undersöka om det går

att döma dem till straff, som inte följer denna plan.

Andra måste också ta ansvar

När staten låter andra sköta en trafik

måste de också se till att alla kan åka i deras bussar eller tåg

och att personalen har kunskaper om

vad personer med funktionshinder behöver.

All trafik för alla ska kunna användas av personer med funktionshinder

senast år 2010.

Telefoner av olika slag

Teledagen säger att alla ska kunna använda telefoner.
Personer som är döva, hörselskadade, dövblinda
eller som har svårt att tala ska få texttelefon.
Tidigare har staten betalat landstingen för texttelefoner
efter att de har skaffat dem.
Regeringen tycker att staten ska ge pengar till texttelefoner i förväg
så att landstingen kan ge bättre service och ny teknik.

Ny teknik

Mycket ny teknik har kommit de senaste tio åren.
Datorer har fått texttelefoner.
Det har kommit bildtelefoner.
Det finns också datorer som skriver ut på punktskrift,
så att dövblinda kan tala med andra och använda internet.
Socialstyrelsen ska skriva nya regler
för hur staten ska ge pengar till nya sorters telefoner
och också undersöka hur människor med funktionshinder
kan använda dem.

Alla har rätt att rösta

Att rösta ska vara en rättighet för alla.
Fler och fler väljer att poströsta,
men den dag vi röstar, själva valdagen, är viktig för många människor.
Men personer med funktionshinder kan inte alltid
rösta på valdagen.
De kommer inte in i husen, där man ska rösta.

Vi röstar ofta i skolor.
Var fjärde skola är omöjlig att komma in i för personer i rullstol.
I var tredje skola är det för smala dörrar eller höga trösklar.
Alla måste kunna komma in och rösta i vallokalen.
En utredning ska undersöka om man måste ändra i vallagen,
så att det står med.

Kommunens möten och information

Mer än en fjärdedel av kommunernas sammanträden
hålls i lokaler, som inte personer med rörelsehinder kan komma in i.
En femtedel av lokalerna har inte hörselslinga.
En fjärdedel av kommunerna ger inte information
på det sätt som människor vill ha den.
Det här betyder att många människor inte kan vara med
i politiken.
En kommitté ska undersöka vad man kan göra
för att personer med funktionshinder ska kunna vara med i politiken
och få information, som de kan läsa och förstå.

Regler för att allt ska kunna användas av personer med funktionshinder

Det finns många lagar som ger rättigheter till personer med funktionshinder.

Men det saknas också många regler och lagar.

Det finns inga regler för bankomater och biljettautomater.

Det finns inga regler för hur man ska kunna använda knapptelefoner.

Det finns inga regler som säger att tidningar, tv, radio och kultur måste kunna användas av personer med funktionshinder.

Man måste snarast undersöka hur synskadade ska kunna använda internet.

Samhället tjänar i längden på att allt kan användas av alla.

Staten har ett ansvar för att det ska bli så.

En utredning ska undersöka när det behövs regler

för att personer med funktionshinder ska kunna använda något.

Bidrag till bostäder

Personer med funktionshinder kan få pengar från staten för att göra sin bostad handikappvänlig.

Men en person med funktionshinder ska helst välja en nybyggd bostad, som inte behöver byggas om.

Det är billigast så.

Det måste finnas särskilda skäl för att få pengar till att bygga om en bostad.

När någon bygger nya bostäder ska det finnas särskilda skäl för att den personen ska få pengar från staten för att göra bostäderna handikappvänliga.

Men om man köper eller byter till sig en bostad ska man kunna få pengar till att bygga om den, om det inte är väldigt dyrt.

Om det är dyrt måste man ha särskilda skäl för att få pengar till att bygga om den.

Personer med funktionshinder ska bli behandlade med mer respekt

Många personer med funktionshinder känner sig dåligt behandlade av myndigheter och andra som ger hjälp och stöd.

Vi alla påverkar genom vad vi tänker och tycker om funktionshinder.

Samhället påverkar genom lagar, regler och sitt sätt att ge av skattepengarna.

Det är alltså inte så att det bara angår personer med funktionshinder och de människor de möter.

Vad man tycker och tänker om funktionshinder

märks på hur man sedan behandlar människor med funktionshinder.

Därför är det viktigt att personal har rätt syn.

Personer med funktionshinder blir besvikna

Personer med funktionshinder har rättigheter, men ofta blir de besvikna på en myndighet, sjukvården, skolan eller barnomsorgen.

Verkligheten stämmer inte med vad politiker har bestämt. Stat, kommun och landsting kan tillsammans arbeta för att det kommer att stämma bättre.

Personer med funktionshinder och tjänstemännen har olika kunskaper och lever på olika sätt.

Personen med funktionshinder tänker på sitt liv, tjänstemannen tänker på sitt arbete.

Det är viktigt att de båda vet om denna skillnad.

Alla måste lyda domstolarna

LSS-lagen och Socialtjänstlagen ger vissa personer rättigheter.

Ett stort problem är att kommuner och landsting ofta struntar i att följa de lagarna.

Många har fått vänta på en service i många år.

Det är självklart att kommuner och landsting måste följa lagarna.

Länsstyrelsen ska se till att kommuner och landsting har planer så att de kan följa LSS-lagen och Socialtjänstlagen.

Länsstyrelsen får döma landsting och kommuner till böter om de inte gör det.

Länsstyrelserna ska få 2 miljoner kronor till att utbilda personal.

Grundlagen

I grundlagen finns inga förbud mot att diskriminera människor med funktionshinder.

Men det finns förbud mot att diskriminera människor på grund av deras tro, ras eller för att de är man eller kvinna.

I Sverige ska alla lagar ge personer med funktionshinder rätt att inte diskrimineras.

Men det finns risk för att detta inte räcker.

Författningsutredningen ska undersöka hur det ska stå i grundlagen att personer med funktionshinder ska behandlas rättvist.

Utbildning av personal

Personer med funktionshinder behöver olika slags stöd.

Det kan vara assistans, ledsagare, hjälpmedel, träning eller undervisning.

De måste träffa många olika slags människor

när de söker stöd och hjälp.
 Alla dessa människor arbetar på olika sätt,
 följer reglerna på olika sätt
 och ger olika slags stöd och möjlighet
 för personer med funktionshinder att välja själva.
 Anställda vill därför få mer utbildning
 om hur de ska behandla personer med funktionshinder.

Staten, landstingen och kommunerna har inte
 sådana riktiga utbildningar, utan ofta bara korta kurser eller studiedagar.
 Det behövs mer arbete och många samtal
 för att en arbetsplats ska kunna förändras.

Planer för ny utbildning

Handikappföreningarna och statliga och kommunala myndigheter
 ska planera utbildningar för anställda
 som arbetar för personer med funktionshinder.

En del av denna utbildning kan finnas med i den vanliga personalutbildningen,
 men staten ska se till att politiker, chefer och annan personal inom staten, kommunerna eller
 landstingen får mer kunskap om funktionshinder.
 Den statliga myndigheten Sisuus ska ha ansvar för
 planeringen av denna utbildning.
 Det finns 9 miljoner kronor per år i tre år
 för att bekosta utbildningen.
 Lärare och annan personal, i skolorna ska få mer utbildning
 om elever med funktionshinder.

Sisuus ska särskilt informera statligt anställda
 om myndigheternas ansvar för funktionshindrade.
 Sisuus ska få 3 miljoner till de nya arbetsuppgifterna.

Forskning

Statens stöd och service har förändrats
 för personer med funktionshinder de senaste åren.
 Men det behövs mer forskning och kunskap om hur det
 påverkat livet för dem och hur de känner sig behandlade.

Men alldeles för få svenska forskare har varit intresserade av
 att forska om hur det är att leva med funktionshinder.

Här är några exempel på forskning som behövs:

Vad är diskriminering av personer med funktionshinder?
 Hur vanligt är det?

Vilket stöd behöver elever med funktionshinder?

Hur ser invandrare på funktionshinder?
Vilka typer av stöd kan de behöva?

Ett nytt forskningsråd ska bildas
som undersöker all forskning som finns om funktionshinder.
Rådet ska planera hur vi kan få mer forskning om funktionshinder.

Forskning om funktionshinder ska få 5 miljoner kronor mer från staten.

Kunskap och kultur mot fördomar

Det har alltid funnits mycket fördomar
och dumma idéer om funktionshinder.
Det har gjort att många människor med funktionshinder
känt sig utanför.
Teater, böcker, film, musik och konst kan minska
sådana fördomar.
Sådana försök ska få pengar från Allmänna arvsfonden.

Stöd till personer med funktionshinder så att de kan tala om hur de vill ha det

Många personer med funktionshinder har svårt
att tala om vad de vill, när de pratar med en myndighet.
Många ber därför om hjälp av familjen
eller en handikappförening.
Handikappföreningarna står fria mot myndigheterna.
De ska därför undersöka olika sätt
som man kan ge stöd till dem som behöver hjälp
med att tala med myndigheter.
De ska undersöka hur ett sådant stöd ska ges i framtiden
och vem som ska betala för det.

Kultur, tidningar, tv och radio

Alla som har ansvar för kultur
ska se till att alla kan ta del av den.
Men de som är statliga och de som får pengar från staten
har ett särskilt ansvar för det.

Statens kulturråd ska få 7,5 miljoner kronor mer
för att kunna följa denna handikapplan.

Talboks- och punktskriftsbiblioteket ska få 2 miljoner kronor mer
och Centrum för lättläst en halv miljon kronor mer.

Utbildning för personer med funktionshinder

Utbildning är viktig för att få ett arbete.
Det gäller särskilt för personer med funktionshinder.

Men de har inte arbete och utbildning lika ofta som andra.
Färre personer med funktionshinder studerar på högskola.
Den stora frågan idag är hur skolans personal ska arbeta med elever som har olika behov.

I år startar ett försök på tre år
som ska ge alla i skolorna mer kunskap
så att de kan ge eleverna vad de behöver.
Det kan handla om att förstå vad det betyder
att ha ett funktionshinder eller att öka kunskapen
om elever som har svårt att läsa, skriva eller är oroliga.

Elever med funktionshinder ska som andra barn och ungdomar
kunna bo hemma och gå i skolan nära hemmet.
Det är viktigt att skolan har de kunskaper som behövs
och behandlar barnen på ett bra sätt.

Elever i skolan måste kunna överklaga

Handikappombudsmannen har sagt att elever som behöver extra stöd
måste ha starkare rättigheter.
De måste kunna överklaga beslut.
En kommitté arbetar med att undersöka skollagen.
Den ska också ge förslag på
hur elever med funktionshinder kan få mer rättigheter.

Särskolan

Särskolan har fått fler elever de senaste tio åren.
Fler tycker att det är en bra skola och fler kan komma in i skolan.
Men det är inte bra om det blir fler elever i särskolan
för att den vanliga skolan inte klarar av att ta hand om elever
som behöver stöd.
Därför ska Skolverket undersöka
varför särskolan har fått fler elever.

Elever med funktionshinder på gymnasiet

Fler ungdomar med funktionshinder går på gymnasiets individuella program
än andra ungdomar.
Det individuella programmet ger inte möjlighet
att studera vidare.
Ingen vet om dessa ungdomar går vidare till ett annat program sedan
eller om de lämnar gymnasiet utan tillräckliga betyg.
Det ska Skolverket undersöka.
Skolverket ska också undersöka varför elever slutar grundskolan och gymnasiet
utan betyg och då särskilt tänka på elever med funktionshinder.

IT för elever med funktionshinder

IT är information man får med hjälp av datorer.
 Elever med funktionshinder har fått stor hjälp av IT.
 Varje synskadad elev har en dator som hjälpmedel.
 Delegationen för IT i skolan ska särskilt arbeta
 med läromedel för elever med funktionshinder och utbilda lärarna.

Vuxenutbildning

Utbildningen för vuxna är sämre för elever med funktionshinder
 och ofta får de inte plats på komvux eller folkhögskola.
 Det saknas läroböcker, hjälpmedel, tolkar och lärare med kunskap.

Regeringen ska i slutet av detta år ge förslag på
 hur vuxna med funktionshinder kan få större möjlighet att studera.

Högskolan

Det har blivit fler studenter med funktionshinder på högskolorna
 men fortfarande är de färre än andra utan funktionshinder.
 Högskoleverket har undersökt stöd till studenter med funktionshinder
 och givit förslag på hur det kan bli bättre.
 Regeringen kommer antagligen att ge förslag på vad som ska kunna göras.

Hjälpmedel inom utbildning

Många med funktionshinder får datorer som hjälpmedel.
 Men personer med vissa funktionshinder har inte den rättigheten.
 Det är ofta personer med utvecklingsstörning
 och personer med mindre funktionshinder.
 Datorer är mycket bra hjälpmedel för personer med autism, afasi,
 läs- och skrivsvårigheter och funktionshinder,
 som gör att man är orolig och kan ha svårt att arbeta i stora grupper.
 Elever med sådana funktionshinder får sällan en dator som personligt hjälpmedel.

Folkhögskolorna har fler elever med funktionshinder
 än några andra skolor.
 Det är därför viktigt att folkhögskolans elever
 får de hjälpmedel som landstingen har ansvar för.

En utredning ska undersöka hjälpmedel för studerande med funktionshinder
 och ge förslag på vad som kan göras.

Assistans vid folkhögskolor

Den statliga myndigheten Sibus ger pengar till personlig assistent
 för rörelsehindrade elever och till elever med funktionshinder
 på folkhögskolorna.

Men reglerna är krångliga.

Regeringen ska ändra reglerna för bidrag till assistans på folkhögskolorna.

Reglerna ska gälla alla med funktionshinder.

Reglerna ska bli enklare och stödet till eleven ska passa var och en.

Arbete

Fler människor med funktionshinder är arbetslösa än andra trots att staten ger olika slags stöd.

Det är viktigt att ta reda på hur arbetsgivarna vill

ta tillvara de kunskaper personer med funktionshinder har.

Det är också viktigt att både arbetsgivare och personer med funktionshinder vet vilka olika slags stöd som finns.

Det ska undersökas under år 2000.

Träning

Var och en ska få träning, så att man klarar så mycket som möjligt själv och mår bra.

Många får inte det.

Det beror ofta på att man inte själv får vara med och bestämma om sin träning.

Det är mycket olika i landet också.

Socialstyrelsen ska undersöka hur landstingens habiliteringar samarbetar och når fram till barn och ungdomar med olika funktionshinder.

Individuella planer och samarbete

LSS-lagen ger rätt till en individuell plan.

I den skriver man ner den hjälp och det stöd man har bestämt om och hur man vill leva.

Landstingen ska skriva individuella planer om träning och hjälpmedel man har bestämt om.

Dessa planer är viktiga för att alla ska samarbeta och för att var och en inte ska behöva träffa så många olika människor.

Men det har skrivits väldigt få planer i kommuner och landsting.

De säger att de inte hinner och att få har bett om det eller att det inte behövs.

Regeringen tycker att det är dåligt att de har arbetat så litet med individuella planer.

Kommunerna informerar dåligt om LSS.

Personer med stora funktionshinder och föräldrar med barn med funktionshinder har ofta svårt att få information om sina rättigheter.

Regeringen föreslår att Socialstyrelsen undersöker kommunernas och landstingens arbete med individuella planer och hur de samarbetar. Socialstyrelsen ska ge mer råd och information om hur det kan göras.

Statsbidrag till handikappföreningar

Staten har bestämt om nya regler för pengar till handikappföreningarna. Regeringen ska undersöka hur de fungerar särskilt för små föreningar.

Handikappföreningarna får 14 miljoner kronor mer i år och lika mycket mer nästa år.